

Intervisiebijeenkomst PTA en SE muziek en kunst (muziek)

Donderdag 11 juni 2020, 15.30 - 17.00 uur, via Microsoft Teams.

Inleiding

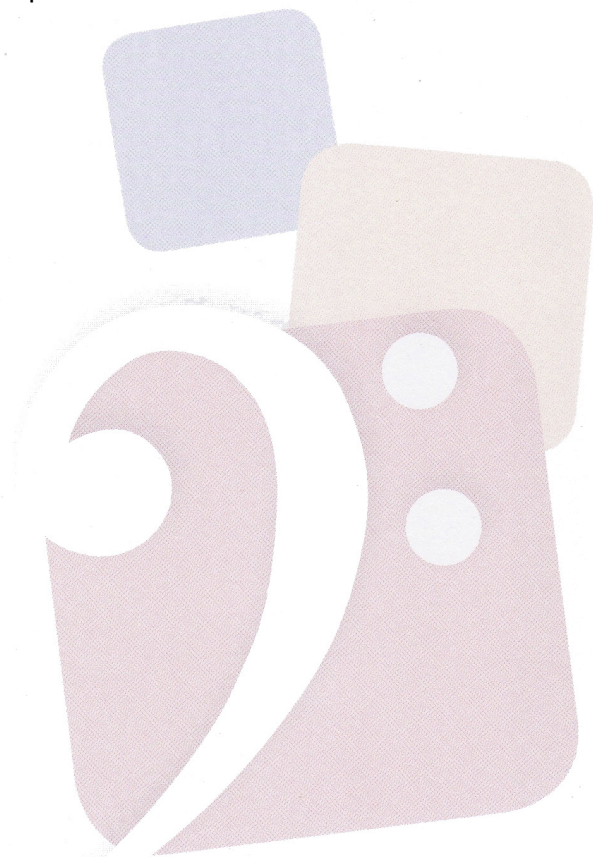
Bij de VLS-helpdesk kwamen de afgelopen tijd op ongeveer hetzelfde moment van verschillende docenten vragen binnen over PTA's en het schoolexamen. Samen met deze docenten hebben we een moment geprikt voor deze online bijeenkomst. Via de Facebookgroep *Toffe Songs VO* bleek dat meer docenten interesse hadden om hierbij aan te sluiten. Ik heb geprobeerd tijdens de bijeenkomst zoveel mogelijk mee te schrijven, zodat ook de mensen die er niet bij konden zijn of later binnenkwamen hier iets aan hebben.

De VLS wil graag vaker dit soort bijeenkomsten organiseren. Heb je een onderwerp waarover je met collega's van gedachten wilt wisselen, laat het ons weten!

Erik Bogers
11 juni 2020

Voorstelrondje

1. Naam / school waar je werkt / plaats waar je werkt
2. Heeft jouw school oude stijl of nieuwe stijl?
3. Heb je een vraag voor je collega's die we straks kunnen bespreken?

Inhoudelijke vragen

Per vraag die behandeld is heb ik hieronder geprobeerd zoveel mogelijk ideeën van verschillende mensen op te nemen in dit verslagje.

Vragen over zowel oude stijl als nieuwe stijl

1. Hoe vertaal je de domeinen van het examenprogramma naar het onderwijs en naar het PTA? Hoe moet je het examenprogramma eigenlijk interpreteren?
 - a. Als het gaat over historische ordening, is pop dan voldoende? En wat doe je met muziekgeschiedenis? Moet je dan de hele muziekgeschiedenis overnemen?

Subdomein A3: Muziek en cultuur

3. De kandidaat kan:

- historische ordening aanbrengen in de ontwikkeling van muzikale vormen en genres;
- hem bekende werken plaatsen in de ontwikkelingslijn van muzieksoorten, in een geografische regio en een maatschappelijke context en kan daarbij verbanden leggen tussen cultuurhistorische perioden;
- hem onbekende werken plaatsen op basis van culturele, stilistische, vormtechnische en muziekhistorische argumenten;
- op basis van een probleemstelling een onderwerp uit de muziekgeschiedenis/muziekcultuur uitwerken en daarover verslag doen.

Figuur 2: Subdomein A3 in het examenprogramma muziek (oude stijl) havo

Subdomein A3: Muziek en cultuur

3. De kandidaat kan:

- historische ordening aanbrengen in de ontwikkeling van muzikale vormen en genres;
- hem bekende werken plaatsen in de ontwikkelingslijn van muzieksoorten, in een geografische regio en een maatschappelijke context en kan daarbij verbanden leggen tussen cultuurhistorische perioden;
- hem onbekende werken plaatsen op basis van culturele, stilistische, vormtechnische en muziekhistorische argumenten.

Figuur 1 Subdomein A3 in het examenprogramma kunst muziek (nieuwe stijl) havo

Ervaring van een iemand: Je kunt een muziekstuk uitkiezen en leerlingen daarover een analyse laten maken: een werkstuk maken en daarover een mondeling. Stel een luisterlijst van drie muziekstukken op en aan de hand van die lijst en wat ze hadden gehoord moesten ze beargumenteren uit welke stijl dat kwam. Mondeling is wel veel werk. We zijn nu aan het kijken of dit ook schriftelijk kan.

Andere ervaring: In een SE komen er twee luistervoorbeelden voorbij. De vraag is dan: welk werelddeel + argumentatie en ook twee luistervoorbeelden: welke stijlperiode + argumentatie. Het komt ook al bij KuA aan bod, maar op deze komt het ook expliciet in het SE van KuMu aan bod.

Iemand anders oppert dat je bij nieuwe stijl niet zo'n rekening hoeft te houden met muziekgeschiedenis, want het zit al in KuA. Bij oude stijl is dat anders omdat ze geen kua hebben.

Het is zonde om in de 2 uur die je bij muziek hebt ook nog met dit soort dingen bezig te zijn. Als je kua hebt dan zijn er best combi's te maken.

Ook wordt genoemd dat het examenprogramma maar uit twee domeinen praktijk en drie domeinen theorie bestaat. Je moet dan uitkijken dat theorie niet de overhand gaat nemen. Maar dat heb je zelf in de hand qua tijd die je eraan besteed en qua weging.

We moeten uitkijken dat we in het bovenbouwwak geen "Miniconservatoriumpje" worden vanwege de grote overladenheid van het examenprogramma. Er moeten duidelijke keuzes gemaakt worden.

Het examenprogramma is toe aan een grondige herziening, het is verouderd. Dit sluit aan bij de bovenbouwnotitie muziek¹ die vorig jaar door muziekdocenten van de VLS is ontwikkeld in het kader van Curriculum.nu. We hopen dat het examenprogramma binnenkort eens goed aangepakt kan worden, maar voordat dat zover is gaan er wel een paar jaar overheen. Ook de koppeling met kunst algemeen is onlogisch. Leerlingen ervaren het als iets waarvoor ze niet gekozen hebben.

b. Hoe doe je dat met het SE-onderdeel onvoorbereid een melodie uitvoeren? (Praktische solfege)

Het enige verschil in subdomein B1 tussen beide examenprogramma's is het derde streepje dat bij nieuwe stijl ontbreekt. Dit punt gaat over het tweede streepje in Subdomein B1 van het examenprogramma voor zowel oude stijl en nieuwe stijl. Dat is dus hetzelfde.

Subdomein B1: Zingen en spelen

4. De kandidaat kan:

- een gevarieerd repertoire uitvoeren van één- en meerstemmige vocale en/of instrumentale muziek;
- onvoorbereid een melodie/muziekstuk spelen;
- een melodie treffen.

Figuur 3 Subdomein B1 van het examenprogramma muziek (oude stijl)

Je hebt maar weinig tijd om dit te oefenen. Maar het moet wel allemaal kloppen met het PTA. Hoe moeten we dit doen?

Iemand zegt: Je moet vooral voldoen aan je eigen PTA, toch?

Daar wordt op gereageerd: zomaar aftikken is niet de bedoeling en je moet toch wel goed het SE volgen, maar je kunt wel creatief zijn in hoe je hieraan voldoet.

De oude manier zoals men dat vroeger deed was "melodisch dictee" of "ritme tikken". Maar je kunt ook creatief zijn. Je moet er zelf een visie over hebben zodat je het kunt

¹ <https://www.vls-cmhf.nl/wp-content/uploads/2019/09/Bovenbouwnotitie-muziek-DEF.pdf>

verantwoorden. Van blad leren zingen is niet realistisch in de bovenbouw, dan zou je al in de brugklas moeten beginnen. Of, zoals het idee van Curriculum.nu is, dat je al vanaf de basisschool start.

Kan dit bijvoorbeeld ook in een kooruur? Je kunt het prima in een praktijkopdracht verwerken.

Je kunt ze prima een eenvoudig spelstukje geven en ze korte oefentijd geven. Iemand oppert dat als je in de praktijk veel in bandjes werkt je ze het hele jaar kunt laten oefenen met leadsheets en zo bij elke praktijkopdracht deze werkwijze er al in slijt. Bij het SE waarin je dit aftoetst geef je ze een leadsheet van een popliedje dat je nog niet eerder hebt gedaan in de les en geef je ze in bandjes 20 minuten voorbereidingstijd. De skills van snel een partij onder de knie krijgen kun je dan goed zien en op elk niveau: de beginnende leerling zal alleen het akkoord op de 1 spelen terwijl de meer ervaren leerlingen ook de moeilijke loopjes kan spelen. Voor elk instrument (drums / zang / akkoordinstrument /etc.) gelden ook net weer iets andere skills die ze moeten kunnen. Behalve dat je het aftoetst is het voor een muzikant ook echt een handige vaardigheid om te kunnen.

Maar hoe beoordeel je zo'n praktijkonderdeel? Dat is een andere vraag voor een ander moment. Daar moeten we een andere keer over doorpraten.

Een ander idee dat wordt geopperd: een blues/improvisatieopdracht. Ze leren een blues spelen in D. Dat heb je ze aangeleerd. Daarna moeten ze zelfstandig het stuk ook kunnen spelen in een andere toonsoort. Dan test je dat op zo'n manier ook al.

Conclusie: zo'n examenonderdeel is vrij te interpreteren en je kunt het behoorlijk naar je eigen hand zetten. Je moet het serieus nemen maar wel zelf een visie ontwikkelen en goed kunnen verantwoorden. We willen vooral een praktijkvak zijn.

2. Hoe kun je in een krimpregio waar je klassen moet combineren (clusteren) dit handig aanpakken?

Op een aantal scholen moeten er groepen gecombineerd worden omdat de klassen anders te klein worden. Dat is te duur volgens de schoolleiding. Het moet dus vaak uit nood, niet uit luxe.

Vwo-leerlingen zijn hele andere denkers dan praktisch ingestelde havisten. Daar lopen we wel tegenaan.

Iemand zegt: een combinatiegroep van 4 havo en 4 vwo is wel te doen, maar we zijn er niet heel erg blij mee. Elk jaar bekijken we samen met de schoolleiding opnieuw wat de mogelijkheden zijn.

Een ander vertelt dat zij een kooruur per week hebben waarin alle bovenbouwgroepen worden gecombineerd: van 4 havo tot 6 vwo. Ook specifieke theorie wordt daar spelenderwijs behandeld als dat aan bod komt (homofoon / polyfoon etc.). Dat is voor alle klassen dan toch hetzelfde en is best handig.

Iemand anders zegt: Dit kan je eventueel ook open zetten (vrijwillig) voor onderbouw, stel dat je zo'n uur op vrijdagmiddag doet. Dat koor kan ook op het examenconcert optreden, zo worden de niet-examenleerlingen ook al voorbereid op het examenconcert en maken ze

het al mee. Zo ontstaat er kruisbestuiving en enthousiasmeren de examenleerlingen de andere leerlingen.

Er is ook een voordeel van clustering: de leerlingen van 4 vwo nemen de vierde klas havisten op sleeptouw en de kruisbestuiving is dan prettig.

In de vijfde klas combineren is lastiger want je komt dan echt niet uit met je examenprogramma. Dat gaat ten koste van de kwaliteit. H5 en V6 zijn qua praktijk wel weer goed te combineren, maar dan wel de theorie apart, die zitten toch wel op een heel ander niveau.

Met Beats 'n Bits kun je goed differentiëren qua theorie doordat je het goed per niveau klaar kunt zetten en toch een beetje een verschil maken.

Vragen die specifiek over nieuwe stijl gaan

3. Hoe sluit je vanuit kunst (muziek) aan bij kunst (algemeen)?

Idee: gebruik de CKV-uren en zet die voor kunst algemeen. Leerlingen die examen doen in een kunstvak hebben dan geen CKV maar wel twee uur KuA, er is toch veel overlap tussen die vakken. Die leerlingen volgen dan wel twee PTA's, want CKV is natuurlijk ook een verplicht onderdeel: je moet zorgen dat de eindtermen van CKV ook behaald worden. Maar doordat er wat overlap in zit kun je er je voordeel mee doen. Van die twee uren KuA kun je bijvoorbeeld 1 uur specifiek aan muziek doen en 1 uur specifiek aan beeldend. Ook de kunst (beeldend) krijgen dan uitgebreid muziek en tijdens het andere KuA-uur krijgen de muzikleerlingen uitgebreid beeldend. Zo kun je ook qua muziek best veel kwijt zonder dat het ten koste hoeft te gaan van de praktijkuren.

Muziekgeschiedenis zou je goed kunnen koppelen vanuit muziek met kua. Je kunt gewoon het oude stijlprogramma volgen. Als je zelf KuA geeft kun je hier makkelijker iets mee doen dan dat je dat niet geeft. Zeker als je alleen KuMu-leerlingen in de les hebt (als je bijv. geen leerlingen bv, da of dr erbij hebt). Als de bv-, da-, of dr-leerlingen er wel bijzitten is dat moeilijker. Als je zelf kuA geeft kun je makkelijker de verbanden leggen. Op veel scholen worden wel combi's gemaakt vanuit bezuining. Dan heb je wel de Bv-leerlingen erbij. Je kunt de bv-leerlingen prima meenemen in de muziektheorie/geschiedenis.

Als muziekdocenten zouden we eens een vuist moeten maken en in opstand moeten komen tegen de invloed die beeldend heeft binnen kunst algemeen: er moet meer muziek in het KuA-programma komen. Leerlingen ervaren kua als iets waar ze niet voor gekozen hebben. KuA moet meer 'ons' vak worden. Veel muziekdocenten geven geen kua en laten die over aan hun collega beeldend. Daarom wordt KuA in de praktijk vooral een beeldend vak, terwijl dit niet zo bedoeld is. Je moet zelf KuA geven om invloed te kunnen uitoefenen op de inhoud van het vak.

De kwaliteit van de muziekvragen in het KuA-examen is ondermaats. Muziekvragen worden vaak voorafgegaan met een beeldend vraag, even gechargeerd gezegd: "Je ziet hier een schilderij. Daar zie je iemand met een luit. Leg uit!". De muziekvragen gaan dan niet echt over muziek, de echte muzikale inhoud ontbreekt. Het lijkt ook alsof die van minder niveau hoeft te zijn dan die van de beeldendvragen. We hebben het gevoel dat waar ons vak muziek echt over gaat niet wordt vertegenwoordigd in zo'n KuA-examen.

4. Wat is binnen nieuwe stijl nu de belangrijkste theorie om toch nog mee te geven?

Daar is een heel duidelijk antwoord op te geven: de bruikbare theorie die ze nodig hebben om te kunnen musiceren. Speelt de praktische kant van Solfege een rol? Moeten ze trappen kunnen horen? Het is iets handigs als ze het kunnen in de praktijk.

Besef van toonsoort, akkoorden, omkeringen, daar heb je dan weer intervallen voor nodig. Maar je komt helemaal niet zover omdat je tijd tekort hebt. Sommigen gebruiken Intro nog om theorie te behandelen. Welke hoofdstukken behandel je dan? Anderen hebben zelf een methode ontwikkeld of gebruiken niets. Je zou (als je intro gebruikt) “verkennen” kunnen overslaan omdat muziekgeschiedenis eigenlijk ook al deels bij KuA aan bod komt, dan heb je tijd om juist met de muziektheorie aan de slag te gaan (“kennen”).

Vanwege bezuinigingen in de muziekschool bestaat je klas steeds meer uit leerlingen die zingen leuk vinden i.p.v. instrumentalisten die al goed hebben leren spelen. Voor leerlingen die zingen leuk vinden is toontrappen horen nog moeilijker. Differentiëren is nodig vanwege het uiteenlopende niveau van musiceren.

Als laatste noemt iemand dat je de uitleg over theorie ook via filmpjes kan doen, er wordt een Youtubechannel² getipt over de Intro-onderwerpen, daarin zijn verschillende filmpjes van verschillende docenten bij elkaar verzameld. Theorie kunnen ze thuis via filmpjes bekijken en de vragen maken ze via intro-online. Zo kost het weinig lestijd.

² www.youtube.com/muziektheoriekerklaan

